

Mandat

Langsiktig, målrettet og strategisk satsning på barn og unge i Kåfjord kommune

Utformet av Team barn og unge - 2021/2022

Beskrivelse av aktuell tematikk og forslag til tiltaksplan

Forord

På forespørsel fra kommunedirektør og kommunalsjefer startet Team barn og unge opp arbeidet med å utforme et mandat for fremtidig arbeid for barn og unge i Kåfjord i desember 2021. Gjennom teamets arbeid med BTI (Bedre tverrfaglig innsats), samt andre prosjekter og tiltak har gruppen helt siden desember 2019 diskutert og undersøkt ulike problemstillinger og tematikker som angår barn og unge i kommunen, da med et spesielt søkelys på forebygging. Teamet har også utført en gjennomgang av kommunens resultater fra Ungdata-undersøkelsen i 2021, noe som resulterte i et notat som ble fremlagt for kommunestyret 01.10.2021. Her ble flere bekymringsverdige funn fremhevet for politisk ledelse, blant annet mobbing og utenforskap – tematikk som også omtales i dette mandatet.

Målet med mandatet er å peke på tematikk som kommunen de neste årene må utvikle/videreutvikle for å sikre best mulige oppvekstvilkår for nåtidens og fremtidige barn og unge i kommunen. Teamet ønsker å være tydelig på at mandatet ikke er ment til bruk for brannslukking eller hastetiltak, men som en oppfordring til langsiktig, målrettet og strategisk satsning på barn og unge i Kåfjord kommune.

Med dette håper Team barn og unge å bidra til at kommunen setter stødig kurs mot jevn og fremoverlent videreutvikling når det kommer til oppvekstvilkår og trivsel for barn, unge og familier i kommunen. For å oppnå best mulige resultater må kommunen sette seg tydelige mål, være tydelig på plassering av ansvar, evaluere med jevne mellomrom og frigjøre midler til nødvendig utvikling.

Dette dokumentet inneholder en temadel med fem kapitler. Til slutt presenteres en tiltaksplan, inndelt etter tematikk.

Team barn og unge
Kåfjord kommune

Team barn og unge består av:

Mattis Bårnes, Prosjektleder barn og unge

Sandra Marita Larsen Holm, Barnevernleder

Frank Haugseth, Prosjektkoordinator

Kjersti Hovland Rennestraum, Kulturkonsulent

Innholdsfortegnelse

Et målrettet, strategisk og langsiktig arbeid 4

Fokus på forebygging og proaktiv tankegang 4

Behov for tilførte ressurser over tid for å sikre langsiktighet 4

“Tidlig innsats over flere år forreanter seg” 5

Mobbing og utenforskap 6

Opplæringsloven § 9A - “Mobbeparagrafen” 6

Mobbing er et samfunnsproblem – ikke bare isolert til skole og barnehage 6

Sikring av Igangsatte prosjekter og tiltak – Bedre tverrfaglig innsats (BTI) 7

Holdningsskapende og forebyggende arbeid 8

Hvorfor forebygging? 8

Samfunnsøkonomisk lønnsomt å forebygge 8

Utfordringsbildet i Kåffjord 9

Hva konkluderer vi med her? 10

Fritidstilbud 11

Skolestruktur 12

SSB sin befolkningsframskriving underbygger behov for å langsiktig planlegging 13

Tiltaksplan 14

Et målrettet, strategisk og langsiktig arbeid 14

Mobbing og utenforskap 16

Holdningsskapende og forebyggende arbeid 17

Fritidstilbud 18

Skolestruktur 20

Et målrettet, strategisk og langsiktig arbeid

Gjennom de siste årene har det blitt gjennomført flere tiltak for barn og unge i Kåfjord, gjerne initiert av ildsjeler eller av kommunalt ansatte med helt eller delvis fokus på arbeid for målgruppen. I et forebyggingsperspektiv kan man driste seg til å si at Kåfjord er på ballen. Likevel ser prosjektgruppe for barn og unge nødvendigheten av å påpeke behovet for en satsing på barn og unge som står seg over tid.

Man kan oppnå mye med tidsbegrensede prosjekter og ulike sosiale tiltak, men om man mangler et langsiktig fokus blir det vanskelig å oppnå tilfredsstillende resultater rundt de aktuelle tematikkene og problemstillingene. Etter teamets mening må man i Kåfjord legge opp til et langsiktig, strategisk og målrettet arbeid for barn og unge. Man må tørre å sette seg noen mål, både kortsiktig og langsiktig, for deretter å bygge stein på stein. For å lykkes med dette er man avhengig av langsiktig tenkning også når det gjelder kommunens ressursbruk på feltet. Ledelsesansvar må plasseres på en tydelig måte og ansatte må gis mulighet til å prioritere arbeidet over tid.

Fokus på forebygging og proaktiv tankegang

Det langsiktige arbeidet bør blant annet være kunnskapsbasert; bygget på undersøkelser som ungdomdata, elevundersøkelsen, BTI-undersøkelsen, nasjonale føringer og rapporter m.m. Om man tar utgangspunkt i ungdomdata-undersøkelsen kan man se at Kåfjord har gjennomført denne i 2013, 2017 og 2021. Med denne type intervaller bør man mellom hver undersøkelse kunne vurdere målrettede tiltak som tar for seg utfordringsbildet rapporten gir. Om man skal gjøre det må man også være rigget slik at det er mulig å gjennomføre denne type arbeid. Når man går i prosess med å kartlegge alle ungdomsskoleelevers egen opplevelse av psykisk helse, trivsel, mestring og tematikker som mobbing, rus og lignende ser teamet det som uheldig om kommunen ikke har strukturer som sikrer at man ut ifra undersøkelsene gjennomfører målrettede og strategiske tiltak for å møte påvist problematikk. Med dette mener man ikke at man skal legge opp til en struktur der kommunen stadig snur arbeidet mot nye problemstillinger for å oppnå kortsiktige resultater, men heller utvikle en struktur som gir rom for både langsiktighet og justeringer underveis. Det viktigste kommunen kan legge opp til er, etter teamets mening, et sterkt fokus på forebygging og proaktiv strategi. Her gjør også oppvekstreformen seg gjeldende, som resulterte i ny barnevernlov gjeldende fra 01.01.2022. I [barnevernloven § 3-1](#) første og andre ledd legges det føringer for kommunens ansvar:

Kommunen skal fremme gode oppvekstvilkår gjennom tiltak for å forebygge at barn og unge utsettes for omsorgssvikt eller utvikler atferdsvansker. Kommunen skal sørge for å samordne sitt tjenestetilbud til barn og familier.

Kommunestyret selv skal vedta en plan for kommunens forebyggende arbeid etter første ledd. Planen skal beskrive hva som er målene for arbeidet, hvordan arbeidet skal organiseres og fordeles mellom etatene i kommunen, og hvordan etatene skal samarbeide.

Oppvekstreformen omhandler altså en konkretisering av ansvarsfordeling mellom barnevern og kommune, og det er her viktig å merke seg kommunens økte ansvar for forebygging og at *kommunestyret selv skal vedta en plan for kommunens forebyggende arbeid*. Videre gir lovverket føringer for tematikk: Forebygge omsorgssvikt og utvikling av atferdsvansker.

Behov for tilførte ressurser over tid for å sikre langsiktighet

Det er viktig å påpeke at sterkt fokus på barn og unges oppvekstvilkår og helse rommer mer enn at våre yngste skal trives på skolen, i hjemmet og på sin fritid. For kommunen må ungdommenes behov for meningsfull aktivitet være viktig, men godt forebyggende arbeid for barn og unge favner også flere store tematikker som for eksempel samfunnsøkonomi, befolkningsutvikling, folkehelse,

arbeidsliv og lignende. I FHI sin rapport "[forebygging blant barn og unge](#)" fra 2018 knyttes forebygging til begrepet "livsløpsperspektiv" (side 111):

"I et livsløpsperspektiv kan det argumenteres for at forebygging av uhelse blant barn og unge er særlig viktig. Positiv utvikling og god helse tidlig i livet øker sannsynligheten for gunstig utvikling i skolealder og i ungdomstiden. Et godt helsemessig grunnlag som er etablert innen utgangen av tenårene vil dermed også berede grunnen for god helse i voksen alder, og til sist i alderdommen"

Team barn og unge foreslår i tiltaksplanen en tydelig plassering av lederskap/ansvar for det langsiktige, strategiske og målrettede arbeidet for barn og unge. Ansvaret bør ikke plasseres på allerede pressede stillinger, med mindre man kan frigjøre tid og mulighetsrom til arbeidet. Slik kommunen er rigget per dags dato anbefaler Team barn og unge at det vurderes tilsetning spesifikt rettet mot forebygging – dette for å sikre koordinering, prosjektledelse, tverrfaglig samhandling og videre utvikling for å nå langsiktig mål. Ressursen bør blant annet ha sitt ansvarsområde i "gråsonene" mellom virksomhetene (f.eks skole, barnehage og helsesykepleiere) og ha fokus på tverrfaglig samarbeid og utvikling. Ved god prosess i forkant av eventuell opprettelse av en slik stilling bør en slik ressurs også kunne avlaste andre tjenester i kommunen når det kommer til oppgaver som går på organisering, koordinering, kompetanseheving og lignende.

En slik ressurs er også viktig for å sikre fortsettelse og ledelse av arbeidet som gjøres av Team barn og unge, som til nå (siden 2019) har arbeidet med prosjekter som Bedre tverrfaglig innsats, prosjekt gode valg, Ungdata, dette mandatet, samt støttefunksjon for flere ulike prosjekter og drøftinger, herunder samlokaliseringsprosjekt på Kultursenteret og mye mer. Utenom arbeid med BTI har arbeidsgruppen selv tatt initiativ til alle andre oppgaver og involveringer. Gruppen er og har vært viktig for gjennomføringskraft og samarbeid for barn og unges beste i kommunen. For å fortsette videre arbeid må lederskap og deltakelse sikres gjennom avsatte ressurser. Gruppen fungerer per dags dato grunnet personlig engasjement for kommunens oppvekstvilkår, men det er ingen garanti for at dette alene vil sikre gruppens levedyktighet over tid.

"Tidlig innsats over flere år forrenter seg"

Etter teamets mening må det altså settes av ressurser til videre arbeid. Dette vil nødvendigvis kunne gå på bekostning av andre satsningsområder, men vil som investering være både nødvendig og riktig for å sikre et krafttak over tid når det kommer til forebygging og generelle oppvekstvilkår i Kåfjord. Spørsmålet vil her være om man har råd til å la være - ikke om man har råd. I en artikkel på [forebygging.no](#) kan man lese følgende argument for den samfunnsøkonomiske gevinsten i forebyggende arbeid/tidlig innsats:

*Det at tidlig innsats og forebygging er lønnsomt er ikke noe nytt. Konklusjonen støttes blant annet av forskning fra James Heckman, amerikansk økonom og nobelprisvinner. Han dokumenterer hvordan det å investere i barns oppvekstvilkår er samfunnsmessig lønnsomt. Heckman viser til det han kaller en multiplikatoreffekt: Tidlig innsats over flere år forrenter seg, i den forstand at mer kunnskap stimulerer lysten til å lære enda mer. Dette kaller Heckmann *The dynamics of skill formation; en snøball som ruller og blir stadig større bare den får det første puffet* ([forebygging.no](#))*

Som kommune er vi godt i gang med flere tiltak og prosjekter. Nå handler det om å bygge for fremtiden og sette en stødig kurs for å sikre utviklingen til det beste for våre barn, unge og familier.

Mobbing og utenforskap

Om man ser på tall fra ungdomsundersøkelsen de siste årene utpeker mobbing, ensomhet og utenforskap seg som problematikk Kåfjord kommune må møte med flere tiltak i årene som kommer. Dette inntrykket blir også styrket av å se på responsen i en intern undersøkelse gjort blant ledergruppen og virksomhetsledere i kommunen, med barn og unge som tema. Man ser at mange av respondentene er inne på tematikken på spørsmål om utfordringsbilde i Kåfjord. Om man skal oppsummere utfordringene nevnt i undersøkelsen vil man se at det blant annet pekes på;

- Psykisk helse
- Sårbare sosiale nettverk som følge av liten tetthet av ungdommer
- Mobbing, ensomhet, press og forventninger
- Avstander mellom bygdene
- For lite samhandling

Om man i samme undersøkelse ser på muligheter ser man at følgende fokus nevnes:

- Fokus på forebygging
- Holdningsskapende arbeid
- Styrke ungdomsmedvirkning
- Styrke fritidstilbud
- Bedre utnyttelse av nåværende ressurser

Opplæringsloven § 9A - "Mobbeparagrafen"

I 2017 ble det gjort endringer i opplæringsloven kapittel 9A om elevenes skolemiljø - den såkalte "mobbeparagrafen". Noen av de viktigste endringene var lovfestet krav til nulltoleranse og at elevene har individuell rett til et trygt og godt skolemiljø. Paragrafen inneholder en tydelig aktivitetsplikt for skolen, og setter krav til hva som skal gjøres; skolen skal følge med, gripe inn, varsle, undersøke, og sette inn tiltak. Dette gjelder for alle som arbeider på skolen. Gjennom BTI (Bedre tverrfaglig innsats) samt skolens egne systemer, vil man med jevne mellomrom kunne danne seg et bilde av hvordan kommunen svarer på problematikken. I tillegg til lovkravene og prosjektene som allerede er i gang ønsker team barn og unge å peke på behov for større trykk på forebyggende arbeid i skole og barnehage, gjennom målrettede tiltak som blant annet er foreslått i tiltaksplanen. I tiltaksplanen finnes også tiltak som allerede er iverksatt, blant annet prosjektet Bedre tverrfaglig innsats som er en stor nasjonal satsning hvor Kåfjord er første deltakerkommune i Nord-Troms.

Mobbing er et samfunnsproblem – ikke bare isolert til skole og barnehage

Team barn og unge ønsker å påpeke viktigheten av å løfte blikket når det gjelder problematikken. Man må se på mobbing som et samfunnsproblem og dermed også som et samfunnsansvar – ikke bare et skoleproblem og dermed lærere og rektor sitt ansvar. Hvor læres mobbeadferd? Man skal ikke lete lenge på sosiale medier før man ser hvordan krenkelser blant voksne virker helt akseptabelt. Med dette som bakteppe er det naturlig å påpeke at Kåfjord i Ungdata 2021 hadde vesentlig høyere mobbetall enn landssnittet (22% i Kåfjord mot 8% nasjonalt), og har også tidligere hatt bekymringsverdige tall i tidligere ungdomsundersøkelser og elevundersøkelsen. Som samfunn har vi i Kåfjord et problem som må adresseres, både i hjemmet, på fritiden og på skolen.

Som en justering av problematikken er det også relevant å nevne at små skoler ofte kommer dårligst ut i slike typer undersøkelser. Ifølge mobbeforsker Dan Olweus blir små skoler urettmessig hengt ut

som mobbeskoler når mediene oppsummerer sammenligningsresultater fra slike undersøkelser¹. Olweus har gjort en rekke analyser av 1700 barneskoler med data i Elevundersøkelsen som viser at små skoler har en klart økt risiko – mellom 100–150 prosent – for å bli klassifisert som en «mobbeskole» som en stor skole. Forskere fra NOVA har også gitt sin kommentar til problematikken og poengterer at tallgrunnlaget baserer seg på et såpass lite antall elever at noen få elevers rapportering enkelte år kan gi store utslag i statistikken.

Team barn og unge mener at det må gjøres en felles innsats i Kåfjord, med positivt fortegn. Som kommune er vi avhengige av positivitet og evne til å fremheve de gode utviklingene over tid. Vi må unngå å gi oss selv negative merkelapper, og heller rette fokus mot tiltak og oppgaver som skal løses. Det er viktig å være klar og ærlig på problemstillingene, men når man har klarlagt problematikken bør blikket rettes fremover mot løsningsorientert handling.

Sikring av lgangsatte prosjekter og tiltak – Bedre tverrfaglig innsats (BTI)

Vi er allerede godt i gang gjennom prosjektet Bedre tverrfaglig innsats (BTI), som i 2022 gikk over i en implementeringsfase. Her har vi valgt slagordet “våge å se - våge å handle” og alle ansatte som er i kontakt med barn og unge i kommunen skal kjenne til prosjektet. Mange ansatte (spesielt skole -og barnehageansatte) har fått opplæring i arbeidsmetodikken og fagverktøyet som skal tas i bruk. Prosjektet tar sikte på tidlig innsats og en rød tråd i oppfølgingen når det kommer til oppfølging av utsatte barn og unge. Nå handler det om å implementere prosjektet videre i organisasjonen og sikre at to års prosjektarbeid ikke havner i skuffen. For å unngå dette kreves det fortsatt tydelig satsning gjennom økonomiske rammer til blant annet en koordinator som kan holde prosjektet på agendaen blant de ansatte, innbyggere og politisk ledelse gjennom trykk på videre implementering, informasjonsarbeid og opplæring (ses i sammenheng med foreslått ressurs i foregående kapittel).

¹ <https://forskning.no/skole-og-utdanning-mobbing/sma-skoler-bli-urettmessig-hengt-ut-som-mobbeskoler/360355>

Holdningsskapende og forebyggende arbeid

Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven) fra 2012 skal, som en del av Samhandlingsreformen, bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse, herunder utjevner sosiale helseforskjeller.

Kommuner er lovpålagt å jobbe for å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen i tillegg til å fremme befolkningens helse. Videre skal folkehelse være synlig i alt man gjør, og i alle beslutningsprosesser. **Derfor skal kommuner bruke alle sine virkemidler og sektorer til å fremme folkehelse.**

Hvorfor forebygging?

Men hvorfor skal kommuner jobbe forebyggende? Ikke bare fordi det er lovpålagt.

Mange rapporter og studier viser store samfunnsøkonomiske gevinster av forebyggende tiltak. Eksempelvis oppsummerte rapporten *Samfunnsgevinster av å følge Helsedirektoratets kostråd* fra 2017 det slik: De potensielle samfunnsgevinstene av at den norske befolkningen følger de norske kostrådene er **totalt 154 mrd. kr per år**, og består blant annet av reduserte helsetjenestekostnader og redusert produksjonstap i form av mindre sykefravær². Videre står det i rapporten *Fysisk inaktivitet: Hva koster det samfunnet?*, også fra 2017, at de totale samfunnsøkonomiske kostnadene som følge av en økt andel fysisk inaktive (+10 prosent av befolkningen) og økt andel sterkt overvektige (+2 prosent av befolkningen) i 2017, er for året 2027 anslått til **totalt 42,7 mrd. kr per år**³.

Legger vi funnene i de to nevnte rapportene sammen så vet vi at inaktivitet og overvekt koster samfunnet dyrt, men at de estimerte potensielle samfunnsøkonomiske gevinstene ved at befolkningen følger kostrådene kan veie opp for dette- og mer enn det. Enklere sagt: **Forebygging lønner seg**. Dette mener vi er overførbar kunnskap til andre fagområder en kommune har ansvar for.

Samfunnsøkonomisk lønnsomt å forebygge

Forskning viser altså at det vil være samfunnsøkonomisk lønnsomt å drive forebyggende arbeid istedenfor reparasjon og brannslukning- sistnevnte noe man i stor grad gjør i dag. Dette i tillegg til at forebygging av uheldige levevaner ikke bare vil gi gevinst i form flere leveår, men det vil desto viktigere gi bedre helse i de årene man lever. Ut ifra danske beregninger vil en 25 år gammel storryker tape mer enn ti gode leveår⁴ sammenlignet med en som aldri har røyket. Fysisk inaktive taper åtte til ti gode leveår i forhold til fysisk aktive. Mennesker med lav utdanning er beregnet å få sju til åtte færre leveår uten langvarig belastende sykdom enn høyt utdannede. Svært overvektige kvinner kan forvente ti færre gode leveår enn normalvektige kvinner, mens svært overvektige menn taper fem gode leveår sammenlignet med normalvektige. Og slik fortsetter det med flere eksempler.

² Videre består de potensielle samfunnsgevinstene av: de akkumulerte helsegevinstene (flere leveår og bedret livskvalitet) for den enkelte med en anslagsvis verdi på 136 mrd. kr per år, reduserte helsetjenestekostnader på anslagsvis 12 mrd. kr per år, og redusert produksjonstap (dvs. økte skatteinntekter pga. redusert sykefravær, uførhet og død) på anslagsvis 6 mrd. kr per år.

³ Økte kostnader grunnet skyldes: 1) 3 mrd. kr per år som følge av livsstilssykdommer (produksjonstap, behandlingkostnader og skattefinansieringskostnader (aldersgruppen 20-84 år), 2) 4,7 mrd. kr per år (QALY, individers tap av leveår med full kvalitet, aldersgruppen 20-84 år), 3) 25,5 mrd. kr per år som følge av at personer får en begrenset arbeidskapasitet og ikke kan jobbe som folk flest (produksjonstap, aldersgruppen 15-74 år), 4) 9,5 mrd. kr per år som følge av at personer med en begrenset arbeidskapasitet ender opp med uføretrygd (produksjonstap og kostnader ved skattefinansiering av trygd, aldersgruppen 15-74 år).

⁴ tap av forventet levetid uten langvarig belastende sykdom

Nå vet vi at folkehelseloven pålegger kommuner å jobbe systematisk for å forebygge uhelse og fremme helse i befolkningen. Videre sier loven at kommuner skal ha nødvendig oversikt over helsetilstanden i befolkningen og de positive og negative faktorer som kan virke inn på denne. Oversikten skal være skriftlig, kunnskaps- og erfaringsbasert. Forskrift om oversikt over folkehelsen sier at kommuner skal utarbeide et samlet oversiktsdokument hvert fjerde år som skal ligge til grunn for det langsiktige folkehelsearbeidet. Oversiktsdokumentet skal foreligge ved oppstart av arbeidet med planstrategi etter plan- og [bygningsloven § 7-1](#) og [§ 10-1](#). Gangen i arbeidet er altså at kommuner skal identifisere sine folkehelseutfordringer, som så skal danne grunnlag for strategier, mål og tiltak for folkehelsearbeidet i kommuneplanen. Kommuner må forholde seg aktivt til utfordringene og iverksette nødvendige tiltak. Tiltak kan være knyttet til oppvekst- og levekårsforhold som bolig, utdanning, arbeid og inntekt, fysiske og sosiale miljøer, fysisk aktivitet, ernæring, skader og ulykker, tobakksbruk og alkohol- og annen rusmiddelbruk for å nevne noe. Målsetningen vil være å benytte og videreutvikle dokumenterte tiltak som reduserer, og til dels motvirker, risiko for funksjonstap med bortfall fra skole og yrkesliv, og som påvirker individets egenmestring og reduserer risikoen for sykdomsutvikling. Årsaken til at vi snakker så mye om folkehelse og i stor grad trekker frem viktigheten av et langsiktig og kunnskapsbasert folkehelsearbeid i kommunen, er fordi folkehelse er et overgripende fagfelt som inkluderer alle utfordringsbildene vi trekker frem i dette mandatet.

Utfordringsbildet i Kåfjord

Så hva er utfordringsbildet i Kåfjord? Hvor trykker skoen for forebyggende arbeid for Kåfjord kommune?

Det er ikke utarbeidet et oversiktsdokument over helsetilstanden i befolkningen, samt faktorer som påvirker folkehelsen i Kåfjord kommune siden 2016- dokumentet er derfor ifølge forskriften foreldet. Dermed må man legge andre kilder til grunn for å si noe om utfordringsbildet. Eksempelvis Ungdataundersøkelsen, egne internundersøkelser og erfaringsservervet kunnskap. Det må i tillegg utarbeides et nytt oversiktsdokument snarlig.

Gruppen som har arbeidet med dette mandatet er tverrfaglig og består av ressurser med ulik fagbakgrunn. Det er bred enighet i gruppen om at det vil være viktig å arbeide målrettet mot etablerte holdninger og kulturer i Kåfjord kommune. Da vil vi særlig trekke frem viktigheten av et større fokus rettet mot foreldre- vi tror mange ikke er klar over hvor stor innflytelse foreldre har på barn og unge hva angår spredning av egne holdninger. Det kan synes som at holdninger kan gå i arv. Et aktuelt eksempel fra Kåfjord er holdninger som motarbeider -istedenfor fremmer- samarbeid mellom bygdene og dermed stagnerer utvikling. Et annet er holdninger relatert til kjøring og trafiksikkerhet, som nylig ble avdekket under en felles skoledag om trafiksikkerhet i kommunen. Gruppen mener derfor temakvelder for foreldre med fokus på aktuelle utfordringer, men også muligheter, kan være et viktig holdningsskapende arbeid for fremtiden. Videre viste Ungdataundersøkelsen fra 2021 at kun 40 % av respondentene i Kåfjord tror de vil ta høyere utdanning sammenliknet med 61 % på landsbasis. Alle spørsmålene i undersøkelsen som starter med "tror", ga et dårligere resultat i Kåfjord enn på landsbasis (tror de vil fullføre vgs, tror de vil ta høyere utdanning, tror de vil få et godt og lykkelig liv og tror de vil bli arbeidsledig)⁵. Dette mener vi bør ses i sammenheng med holdningsskapende arbeid, da dette er indikatorer på ungdommenes holdninger og meninger. I dette tilfellet i negativ forstand.

⁵ Tror de vil fullføre vgs: Kåfjord 78%, hele landet 88%, Tror de vil få et godt og lykkelig liv: Kåfjord 56%, hele landet 70%, Tror de noen gang vil bli arbeidsledig: Kåfjord 23% og hele landet 18%

Videre erfarer gruppen at det totalt i Kåfjord kommune besittes mye kunnskap i form av gjennomførte kurs. Likevel mangler det en oversikt over dette, likeså en oversikt over hvor mange av kursene som aktivt brukes i dag. Vi tror det burde lages en oppdatert oversikt som viser -ikke bare hvilke kurs ulike ansatte har tatt, men også hvem som har utført kursene og hva slags kompetanse det innebærer. Videre bør man sørge for at dette er kompetanse som utnyttes ved å lage et system for internopplæring, samt for bruk i praksis (når, hvor, hvor ofte etc.). Gruppen erfarer at det for ofte sendes ansatte på kurs, men at det så ikke tilrettelegges for at den/ de ansatte kan drive internopplæring og videreføring i etterkant. Aktiv bruk av kurs og kompetansen ervervet på kurs vil være viktig i et forebyggende arbeid, og kan være et bidrag til mindre brannslukningsarbeid.

Gruppen mener det vil være viktig at man i alle relevante instanser gjør tiltak og prioriteringer slik at ansatte får noe tid til å jobbe forebyggende. Kan fagdager på skoler i barnehager benyttes? Kan man i tverrfaglig forum for ansatte som jobber med barn og unge drøfte dette og komme med forslag til tiltak man kan samarbeide om? Hvis flere jobber målrettet mot det samme, vil det kreves mindre innsats per hver ansatt. Kan kommunen bruke sine kanaler mer målrettet mtp. holdningsskapende arbeid?

Lenge har en argumentasjon mot forebyggende arbeid vært at det er vanskelig å bevise dets effekt. Det stemmer fortsatt til en viss grad, men de siste årene har det blitt publisert flere og flere rapporter og studier som viser ulike effekter av slikt arbeid. Kåfjord kommune bør etterstrebe og implementere bruk av utenfor-regnskapet til KS for å synliggjøre positive effekter- også økonomisk- ved igangsatte og/ eller planlagte tiltak. Dette kan være en effektiv måte å vise folkevalgte hvorfor det er lurt å satse på forebyggende tiltak. Målet må være at Kåfjord kommune skal bli en foregangskommune hva angår å tørre å investere nå, for effekter i fremtiden.

Hva konkluderer vi med her?

Forebyggende arbeid kan, og vil, lønne seg, men det krever tålmodighet og innsats for å komme dit hvor man kan høste frukter av frøet man sådde for mange år siden. Kåfjord kommune må derfor tørre å satse på forebygging og ha som mål å melde overgang fra brannslukningsarbeid til nettopp forebyggende arbeid. Tidlig intervensjon er sektorovergripende på flere nivåer og mange profesjoner og instanser er i posisjon til å arbeide med tidlig identifisering og hjelpe dem de gjelder så tidlig som mulig.

Det må iverksettes tiltak, samt gjøres prioriteringer internt, slik at ansatte opplever at man har både tid og ressurser til å utføre forebyggende arbeid. Slik arbeidsgruppa ser det, er store utfordringer innenfor området holdningsskapende og forebyggende arbeid: 1) Etablerte holdninger og kulturer i lokalsamfunnet, 2) mangel på opplevd tid og ressurser til å jobbe forebyggende, 3) for mye nødvendig brannslukningsarbeid å utføre innenfor de ulike instansene, 4) vanskeligheter med å vise til effekter av forebyggende arbeid på kort tid.

Fritidstilbud

Fritidserklæringen har som mål at alle barn og unge, uavhengig av foreldrenes sosiale og økonomiske situasjon skal ha mulighet til å delta i minst en organisert fritidsaktivitet sammen med andre barn og unge. Føringer bygger på FNs konvensjon om barnets rettigheter, herunder artikkel 31:

Partene skal respektere og fremme barnets rett til fullt ut å delta i det kulturelle og kunstneriske liv og skal oppmuntre tilgangen til egnede og like muligheter for kulturelle, kunstneriske, rekreasjon- og fritidsaktiviteter.

Tilpassede arenaer hvor ungdom kan møtes har en påvist positiv effekt på deres helse, hvor sosialisering, inkludering, mestring og trivsel er vesentlige faktorer. Etablering av møteplasser for ungdom er som sådan en sentral innsatsarena for folkehelsearbeid rettet mot barn og unge. På det lokale nivå er det derfor viktig å ha tilrettelagte og relevante arenaer hvor barn og unge kan møtes innen trygge og inkluderende rammer.

Folkehelsemeldinga (2019) pekte på fritidsklubbene som spydspissen i det lokale forebyggende arbeidet. Fritidsklubbene er en viktig brikke i det forebyggende arbeidet, en kilde til fellesskap mellom ungdommer og en avgjørende innsatsarena om hjemflytting skal være aktuelt senere i livet. Ungdomsarbeideren som har fritidsklubben som arbeidssted spiller en avgjørende rolle i å iverksette tiltak og struktur med mål om at ungdom skal benytte seg av tilbudet. Klubbleder jobber direkte med ungdom har også stort spillerom som kan tilpasses, spesielt gjelder dette dagens ungdomskultur som forandrer seg svært fort, det burde derfor evalueres om tiltakene treffer eller om de er utdatert.

I spørreundersøkelsen gjennomført av Kulturkonsulent og ungdomskontakt i 2019 viser det seg at svært få bruker fritidsklubbene. Svarene viser at ungdommene etterlyser aktiviteter og et generelt miljøløft. Ungdommene vil ikke benytte seg av tilbudet hvis det ikke er attraktivt eller relevant. Om fritidsklubbene i Kåfjord oppfyller sin tiltenkte funksjon burde derfor utredes, noe som legges opp til i tiltaksplanen.

Kåfjord kommune, i samarbeid med lokale lag og foreninger, kan i fellesskap legge til rette for at fritidssegmentet når bredt nok ut, og sikre at alle barn og ungdom i Kåfjord kan delta i fritidsaktiviteter som passer for deres alder og interesser. Kommunens satsning på digitalt ungdomsarbeid har generert engasjement blant ungdom som ikke er i kontakt med idretten eller andre fritidstilbud, og det har skapt stor interesse fra andre aktører utenfor kommunegrensene. Planene for kultursenteret som et samlende bygg for ung kultur, vil ytterligere signalisere utad at Kåfjord kommune tar barn og ungdommers behov for trygge og inkluderende arenaer på alvor.

Et eget fokus burde også legges på ungdom som ønsker å drive med egenorganisert idrett og fysisk aktivitet som også bør tilrettelegges for gjennom veiledning, ressurser og arenatildeling.

For å få til dette er det viktig at målgruppen involveres og kan ha innflytelse i hvilke tilbud og fritidsaktiviteter som angår dem. Ungdomsrådet spiller en viktig rolle for utveksling av gode ideer, løsninger, utfordringer og eksempler. Samarbeid mellom aktørene som jobber inn mot barn og unge i Kåfjord er en forutsetning for langsiktig måloppnåelse. Kompetanseutvekslingen, informasjonsflyten og ideskapningen mellom disse må styrkes gjennom avsatte ressurser til en egen arbeidsgruppe.

Skolestruktur

Kommunens ungdomsråd pekte på ønske om felles ungdomsskole under kommunestyremøte 01.10.21. Her ble følgende uttalelse lagt frem, av ungdomsrådsleder Elida Pauline Mo:

Ungdomsrådet ønsker at kommunestyret skal sette saken om felles ungdomsskole på agendaen igjen. Det er fordi at vi ungdommene ønsker å gå på samme skole. Med felles ungdomsskole blir det et større miljø og med et større miljø er det større sjanse for at vi finner noen med samme interesser. I tillegg så blir man kjent med andre i kommunen. Vi ser i elevundersøkelsen og i ungdata-rapporten at mange ønsker å være sammen tvers av bygdene, og mange sier at de ikke har noen å være med. Håper kommunestyre hører på oss, og tar på seg denne utfordringen.

28. Februar gjorde kommunestyret følgende enstemmige vedtak, etter en interpellasjon fra Liv Solvang i Kåfjord FrP:

- 1. Kåfjord kommunestyre ber kommunedirektøren se på hvordan den videre prosessen mot en mulig felles ungdomsskole i kommunen skal foregå.*
- 2. Det er viktig å involvere alle parter tidlig i prosessen: elevråd, ungdomsråd, elevene, FAU, SU, foresatte, ansatte, innbyggere, medlemmer i de ulike partiene og andre berørte parter. Kåfjord kommunestyre mener at medvirkning fra alle parter er særdeles viktig i en slik prosess.*

Tematikken blir også aktuell i Barnas kommunestyre 24. Mars. Det bør også nevnes at felles ungdomsskole ble omtalt av flere respondenter i siste innbyggerundersøkelse, da spesielt i aldersgruppen 13 til 15.

Det er også teamets mening at man bør se på skolestruktur og videre om dagens struktur er tjenlig for ungdommenes sosiale liv kontra en eventuell endring. Begrensede sosiale nettverk blant ungdommene gjør seg her gjeldende, og kan være en uheldig faktor når det kommer til tematikker som for eksempel mobbing og utenforskap. Om det skulle bli slik at man i fremtiden går inn for en felles ungdomsskole i Kåfjord kommune ønsker Team barn og unge å påpeke viktigheten av sterkt fokus (i alle faser av planleggingen) på skolemiljø, forebygging og andre elementer som påvirker elevenes psykiske helse og trivsel – da som et tydelig tillegg til fokus på økonomi, lokasjon og andre strukturelle bestemmelser. Man bør sette seg tydelige mål og sette av ressurser for å sikre at en eventuell endring i skolestrukturen fører til en best mulig skolehverdag for elevene.

I Distrikssenterets rapport [Innsikt fra Ungdommenes distriktspanel](#) fremheves det flere funn fra blant annet ungdata-undersøkelsen som går på ungdoms positive inntrykk av å bo i et oversiktlig lokalmiljø der alle kjenner alle. Samtidig påpekes følgende: *I tillegg til rykter, jantelov og bygdedyret, opplever også en del ungdom at små miljø gjør det vanskelig å stikke seg ut og «være seg selv», og savner et mangfold av folk og interesser (ibid.).* Team barn og unge er av den oppfatning at en ungdomsskole med flere elever, større mangfold og mulighet for et mer konsentrert fagmiljø for lærere bør kunne by på muligheter for positiv utvikling innenfor flere tematikker som gjelder ungdom i kommunen.

SSB sin befolkningsframskriving underbygger behov for langsiktig planlegging

Om man ser på SSB sin befolkningsframskriving for Kåfjord frem mot 2040 ser man en nedgang i kommunens innbyggertall generelt, og naturlig nok en nedgang i antall ungdommer.

	Hovedalternativet (MMMM)				
	2022	2025	2030	2035	2040
5426 Gáivuotna - Kåfjord - Kaivuono					
13 år	20	18	16	16	16
14 år	24	23	22	16	16
15 år	22	14	22	15	16

Ser man på framskrivninger på 13, 14 og 15-åringene vil kommunen ha en nedgang på 27,7% i denne aldersgruppen frem mot 2040⁶. Etter teamets mening vil kommunen på et eller annet tidspunkt bli tvunget til å tenke nytt om skolestruktur om framskrivningene skulle vise seg å stemme. Man bør etter team barn og unges mening iverksette en ekstern utredning for å sikre et objektivt grunnlag for videre behandling. Utredningen kan vektles direkte mot felles ungdomsskole eller et mer helhetlig bilde på skolestruktur der felles ungdomsskole er en del av bildet. Team barn og unge påpeker viktighet av barne- og ungdomsmedvirkning i en slik utredning. Andre faktorer som vil bli aktuelt å ta stilling til er læringsutbytte, konsekvenser for nærmiljø, reisevei og økonomiske konsekvenser m.m.

I tillegg til å utrede felles ungdomsskole er den klare anbefalingen at det må arbeides aktivt med forebygging mot mobbing og utenforskap i årene som kommer.

⁶ Tabell basert på normalutvalg (ikke høy eller lav vekst)
<https://www.ssb.no/statbank/table/12882/tableViewLayout1/>

Tiltaksplan

Under presenteres tiltaksplaner for hvert kapittel i dette mandatet. Ansvar er fordelt etter tilgjengelige ressurser per dags dato, med unntak av kommunepsykolog som kommunen søker nå, og ungdomskontakt som er på vei inn. Som flere ganger påpekt i mandatet anbefales det en styrking av ressurser i forhold til forebygging, noe som også vil styrke gjennomføringskraft og realisering av fremlagte tiltaksplan. Arbeidsgruppen har valgt å ikke prioritere de foreslåtte tiltakene, da mange av de henger sammen når det gjelder innhold, samt gjensidig avhengighet mellom tiltakene. Tiltaksplanen inneholder først og fremst forslag til nye tiltak og gir derfor ikke et helhetlig bilde av tiltak for barn og unge per dags dato. En slik oversikt bør legges inn ved rullering av oppvekstplan.

Et målrettet, strategisk og langsiktig arbeid

Tiltak	Beskrivelse	År	Finansiering	Ansvar	Samarbeidspartner	Kommentar
Helhetlig årshjul	Oversikt over årlig aktivitet/ tiltak rettet mot barn, unge og familier	2023	Egeninnsats	Kommunedirektør	Team barn og unge / tverrfaglig samarbeid	
Plassere lederansvar med spesielt fokus på forebygging barn og unge	Opprettelse av ny stilling eller omprioritering internt. Ved opprettelse av ny stilling bør lederansvar for ungdomskontakt, klubbleder og andre lignende stillinger vurderes flyttet.	2023	Egeninnsats	Kommunedirektør og kommunalsjefer		Ved opprettelse av ny stilling vil mange av oppgavene i denne tiltaksplanen kunne bli ledet av vedkommende
Ta i bruk utenforregnskapet i flest mulig forebyggende prosesser og tiltak	Utenfor-regnskapet er et verktøy for å vise hvor mye samfunnet potensielt kan spare på	2022	Egeninnsats	Kommunedirektør og kommunalsjefer	Virksomhetsledere der nye forebyggende tiltak iverksettes	Verktøyet er utviklet av KS

	å forebygge fremfor å reparere.					
Rullere/utvikle ny oppvekstplan med spisset fokus på forebygging og tverrfaglig samarbeid	Gjeldende oppvekstplan inneholder målsettinger mot 2025 og satsinger mellom 2015 og 2020. En rullering på satsningsområder bør vurderes. Arbeid med rullering av helhetlig plan bør være igangsatt senest 2024.	2024	Egeninnsats	Kommunedirektør og kommunalsjefer	Team barn og unge Rektorer Barnehagestyrere	Måloppnåelse frem til nå bør evalueres. Tiltak fra denne planen bør implementeres ved rullering.
Evaluering av denne tiltaksplanen	Alle tiltak i denne planen evalueres fortløpende etter gjennomføring/igangsettning. Egen plan for dette bør utformes i samarbeid med tiltakshavere.	Kontinuerlig	Egeninnsats	Kommunedirektør og kommunalsjefer		Vurdere innhenting av eksterne ressurser som for eksempel mastergradsstudenter for hovedgjennomgang etter et visst antall år
Utvikle ny struktur for Styringsgruppe barn og unge	Styringsgruppen har selv gått inn for å endre strukturen for gruppen. Arbeid med forslag til ny struktur og tydeligere målsettinger er iverksatt.	Under arbeid	Egeninnsats	Styringsgruppe barn og unge	Prosjektleder barn og unge/koordinator for styringsgruppen	

Mobbing og utenforskap

Tiltak	Beskrivelse	År	Finansiering	Ansvar	Samarbeidspartner	Kommentar
Innføre målrettet tiltaksprogram I skolene	Det finnes flere tiltaksprogrammer utviklet spesifikt ift skolemiljø, som f.eks. MOT eller Olweus-programmet.	2023	Egeninnsats/ tilskudd til imple- mentering	Kommunalsjef oppvekst	Kommunepsykolog Rektorer	Begge tiltaksprogram vurdert på ungsinn.no. Mobbeombudet bør involveres i vurderingene.
Fagdag om mobbing, ensomhet og utenforskap – for lærere og barnehageansatte	Fagdag med eksterne ressurser som har ekspertise på problematikken. Koordinere med innføring av målrettet tiltak I skolene.	2023	Egeninnsats	Kommunalsjef oppvekst	Rektorer	Det anbefales at man planlegger fagdager ut fra funn i ungdata og elevundersøkelsen
Bedre tverrfaglig innsats	BTI-prosjektet startet i desember 2019 og er under implementering. Tematikk er utsatte barn og unge, tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid	Under arbeid	Tilskudd fra Bufdir Egenfinansiering etter 2022	Kommunalsjef helse og omsorg	Prosjektleder barn og unge Team barn og unge	Kursing i arbeidsmetodikk og fagverktøy iverksatt. Overgang til egenfinansiering etter 2022 kreves for å lykkes med implementering i organisasjonen.
Prosjekt Gode valg	Interkommunalt prosjekt. Frafall i videregående skole.	Under arbeid	Tilskudd	Kommunalsjef helse og omsorg	Prosjektleder barn og unge	Lyngen er pilotkommune

Holdningsskapende og forebyggende arbeid

Tiltak	Beskrivelse	År	Finansiering	Ansvar	Samarbeids- partnere	Kommentar
Rullere oversiktsdokument over helsen i befolkningen	Danner grunnlag for folkehelsearbeidet/tiltaksplanlegging	2022	Egeninnsats	Kommunedirektør (etter lovverk)	Kulturkonsulent	Lovpålagt oppgave. Skal rulleres hvert fjerde år. Forrige rullering I 2017
Gjennomgang ungdata- og elevundersøkelsen	Presentasjon av funn for aktuelle ansatte etter utførte undersøkelser. Kan ses i sammenheng med rullering av oversiktsdokumentet hvert fjerde år og ta en større presentasjon etter rullering.	Kontinuerlig	Egeninnsats/ Korus Nord	Kommunalsjef oppvekst		Presentasjon for innbyggere kan også vurderes
Temakvelder for foreldre	Invitere til dialog- og informasjonsmøter om aktuelle temaer.	Kontinuerlig	Egeninnsats	Kommunalsjef Helse og omsorg	Helsesykepleiere Kommunelege Team barn og unge	Implementeres i årshjul
Utarbeide og holde ved like oversiktsdokument over kompetanse i kommunen (gjennomførte kurs/videreutdanning)	Kommunen trenger en bedre oversikt over kompetanse. En oversikt bør utarbeides og holdes vedlike. Målet bør være oversikt, bedre utnyttelse og tverrfaglig samhandling.	Kontinuerlig	Egeninnsats/ Ekstern løsning	Kommunedirektør		Det bør fokuseres på å utarbeide/anskaffe en brukervennlig løsning
Kartlegge kommunens nåværende arbeid	Det er behov for å undersøke hvilken	2023	Egeninnsats	Kommunalsjef Helse og omsorg	Helsesykepleiere	Tiltak ønsket av UOO, i møte 17.03.2022

innenfor ernæring/kosthold blant barn og unge	innsats kommunen gjør innenfor ernæring og kosthold blant barn og unge. Kartlegging foreslås.				Kommunelege	
--	---	--	--	--	-------------	--

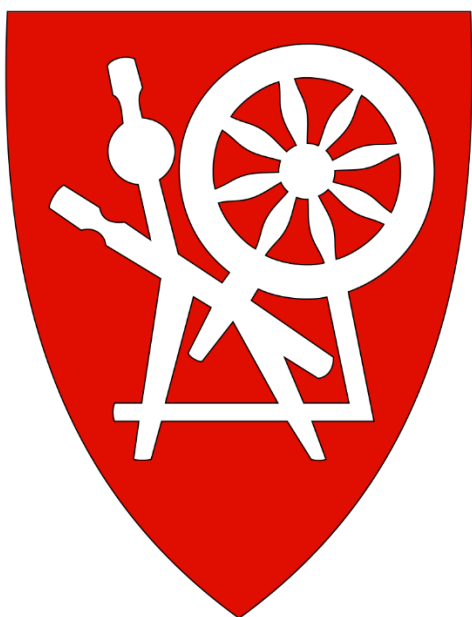
Fritidstilbud

Tiltak	Beskrivelse	År	Finansiering	Ansvar	Samarbeidspartnere	Kommentar
Utrede fritidsklubber	Utredning av dagens drift i forhold til hvordan den treffer målgruppen pdd	2023	Egeninnsats	Kommunalsjef utvikling	Kulturkonsulent/Ungdomskontakt/Klubbløder	
Utarbeide strategisk dokument for drift av ungdomskubbene	Behov for kunnskapsbaserte mål for drift av fritidsklubben og evaluering etter disse målene - for å sikre utvikling og treffsikkerhet i tilbudet.	2024	Egeninnsats	Kommunalsjef utvikling	Kulturkonsulent/Ungdomskontakt/Klubbløder	Arbeidet som angår fritidstilbudet anbefales å jobbes med samtidig
Kartlegge ungdommenes ønsker for fritidstilbud	Tilvirke en oversikt over ungdommers forventninger til fritidstilbud	2023	Egeninnsats	Kommunalsjef utvikling	Kulturkonsulent/Ungdomskontakt/Klubbløder	Kombineres med utredning av fritidsklubber
Samlokalisering Kultursenteret	Etablere en møteplass og samlende bygg for ung kultur i Kåfjord (bibliotek, kulturskole	2023	Egeninnsats / tilskudd	Kommunedirektør	Kommunalsjef utvikling / Prosjektkoordinator	Igangsatt

	og fritidsklubb, og andre)					
Skape inkluderende møteplasser for nye fritidsinteresser	Favne bredere med det organiserte barne- og ungdomstilbudet (datakultur, bordspill, laiv, e-sport, fankultur)	2024	Egeninnsats	Kommunalsjef utvikling	Ungdomsrådet / Kulturkonsulent / Ungdomskontakt	Igangsatt
Styrke informasjonsarbeid for fritidsaktiviteter	Årlig informasjonsrunde på skolene der det blir informert om ulike fritidstilbud for inneværende år	Årlig	Egeninnsats	Kultur, idretts- og fritidskonsulent	Team barn og unge	Ses gjerne i sammenheng med informasjon på hjemmeside og sosiale medier
Årlig oppfordring til lag og foreninger om å oppdatere kontaktinformasjon	Opprette rutine ang. oppdatert informasjon fra lag og foreninger, inkl. Oppfordring til opprettelse av universell e-postadresse for hvert lag/forening	Årlig	Egeninnsats	Kultur, idretts- og fritidskonsulent	Servicekontor	

Skolestruktur

Tiltak	Beskrivelse	År	Finansiering	Ansvar	Samarbeidspartnere	Kommentar
Utrede skolestruktur/felles ungdomsskole	Arbeidsgruppen anbefaler ekstern utredning av felles ungdomsskole, i tillegg til bred medvirkningsprosess blant ungdommer, ansatte på skolene og innbyggere generelt.	2022	Egeninnsats	Kommunedirektør	Kommunalsjefer Team barn og unge Rektorer Ungdomsråd m.fl.	

Team barn og unge

Kåfjord kommune